

El segle XXI serà recordat, de ben segur, per una multitud d'esdeveniments, però no hi ha dubte que passarà a la història com el segle en què es començaren a notar els efectes del que s'ha vingut a dir el canvi climàtic, això és, la primera gran variació d'origen antròpic (provocada pels efectes de l'activitat humana) de les condicions climàtiques del planeta.

Un dels efectes més tangibles d'aquest nou període que comença és una major proliferació dels fenòmens meteorològics adversos i extrems, moltes vegades amb efectes catastròfics.

Un dels més greus que s'ha patit a les Illes Balears els darrers 20 anys es va produir els dies 10 i 11 de novembre de 2001, quan un temporal ciclònic de vent va afectar greument tota la conca mediterrània occidental. A Mallorca, quatre persones varen perdre la vida i diverses resultaren ferides; unes 175.000 persones es quedaren sense llum i es van haver de tallar 29 carreteres. L'impacte socioeconòmic fou brutal (es calcularen pèrdues per valor de més de 37 milions d'euros) i les modificacions substancials en el paisatge encara són paleses en alguns indrets de l'illa dues dècades després.

L'anàlisi geoambiental exhaustiva d'aquest i d'altres tres temporals de vent significatius que afectaren els boscos de les Illes Balears és l'objecte d'estudi d'aquesta publicació que sorgeix fruit de la col·laboració interadministrativa entre la Universitat de les Illes Balears i la Conselleria de Medi Ambient i Territori.

Aquest estudi pretén aprofundir en el coneixement de les dinàmiques dels nostres ecosistemes i hàbitats insulars, especialment després del greu impacte produït per una pertorbació natural com són els temporals de vent, un fenomen intrínsec a les regions de climes mediterranis, però que, en el context actual, en què es produeix un efecte combinat entre l'escalfament global i els canvis dràstics en els usos del sòl, tendeix a intensificar-se.

Aquesta dinàmica posa en perill la capacitat dels boscos per a la captura i emmagatzematge de carboni i impacta negativament sobre les activitats econòmiques directes (silvícoles) i indirectes (sosteniment paisatgístic). Tot i que la principal pertorbació natural per als boscos és el foc, la intensificació d'aquests temporals de vent també requereix la capitalització de les experiències de gestió forestal que han provocat aquests episodis de temps extrem per tal d'establir mesures eficients per a la restauració forestal, evitar-ne la degradació i la desertificació tot generant paisatges resilents que ajudin a la mitigació del canvi climàtic, a la purificació de l'aigua o a la protecció del sòl enfront de l'erosió.

Una de les principals conclusions a què arriba l'estudi és que el temporal de 2001 va arrabassar més d'un milió i mig d'arbres i que la superfície forestal afectada fou de 12.800 hectàrees. Per posar-ho en context, l'incendi d'Andratx de 2013 en va afectar unes 2.500, cinc vegades menys.

Ens trobem, per tant, davant d'una obra important que ve a omplir un buit significatiu en el sentit que, fins ara, la majoria de treballs dedicats als efectes dels fenòmens extrems han estat relacionats amb el foc o l'aigua. Vivim temps delicats i convulsos i no hi ha cap altra manera de surar-los que a través de l'adaptació i la gestió activa per a pal·liar al màxim els efectes de les futures catàstrofes que ens esperen. En aquest sentit, les polítiques executades pel servei de Gestió Forestal de la Conselleria en són un exemple i confio que, en el futur, comptin amb la confiança necessària per seguir la línia marcada els darrers anys.

Dr. Miquel Mir Gual

Conseller de Medi Ambient i Territori
Govern de les Illes Balears